

DOMSTOLENS DOM
AF 20. NOVEMBER 1975 ¹

Camilla Borella
mod Landesversicherungsanstalt Schwaben
(anmodning om præjudiciel afgørelse
indgivet af Sozialgericht Augsburg)

Sag 49/75

Sammendrag

Social sikring af vandrende arbejdstagere — pensionsforsikring og dødsfald — forsikringsperiode på under et år — ydelser — krav efter den pågældende medlemsstats lovgivning — forordning nr. 1408/71, artikel 48 — uanvendelighed

Artikel 48 i forordning nr. 1408/71 kan til ydelserne allerede og alene hidrører ikke finde anvendelse, når den vandrende fra bestemmelserne i den pågældende arbejdstagers eller dennes efterlades ret medlemsstats lovgivning.

I sag 49/75

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Sozialgericht Augsburg (V. afdeling) er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

CAMILLA BORELLA, født Locatelli, Pizzighettone (Cremona),

og

LANDESVERSICHERUNGSANSTALT SCHWABEN, Augsburg,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 48, stk. 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 om social sikring,

afsiger

¹ — Processprog: Tysk

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene R. Monaco og H. Kutscher, dommerne A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, M. Sørensen, Mackenzie Stuart og A. O'Keefe,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelseskendelsen og de skriftlige indlæg indgivet i henhold til artikel 20 i statuten for EØF-Domstolen kan sammenfattes således:

I — Sagens faktiske omstændigheder og restforhandlingernes forløb

Sagsøgeren i hovedsagen (herefter benævnt sagsøgeren), Borella, født Locatelli, er enke, italiensk statsborger og bor i Italien. Den 23. oktober 1973 ansøgte hun sagsøgte i hovedsagen (herefter benævnt sagsøgte), Landesversicherungsanstalt Schwaben, om enkepension i henhold til den tyske forsikringspensionsordning for arbejdstagere.

Hendes ægtefælle, der var død den 20. september 1973, havde i tidsrummet fra den 24. marts 1941 til den 3. januar 1942 arbejdet i Tyskland og indbetalt 9 månedlige bidrag til den tyske pensionskasse. Ved afgørelse af 9. april 1965 tilkendte den kompetente institution ham på grundlag af denne forsikringsperiode og med virkning fra den 1. april 1964 en pension på grund af erhvervsudygtighed.

Denne pension blev ved afgørelse af 21. september 1972 ændret til invalidepension med virkning fra den 1. juli 1972.

Ved afgørelse af 10. september 1974 afslø sagsøgte at imødekomme sagsøgerens ansøgning med den begrundelse, at de forsikringsperioder, som var tilbagelagt i henhold til tysk lovgivning, var mindre end de 12 måneder, som kræves i henhold til forordning nr. 1408/71, artikel 48, stk. 1.

Dette afslag blev indbragt for Sozialgericht Augsburg, der ved kendelse af 28. maj 1975 udsatte sagen og stillede Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

•Skal artikel 48, stk. 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave 1971 (II), s. 366; org. ref. JO L 149) fortolkes således, at den kompetente institution i en medlemsstat er forpligtet til at udrede ydelser til en forsikrets efterladte, der bor i en anden medlemsstat, og som har statsborgerskab dér, når de forsikringsperioder,

som den forsikrede har tilbagelagt efter førstnævnte medlemsstats lovgivning, er under et år, og idet det forudsættes, at den afdøde forsikrede på grundlag af disse forsikringsperioder havde erhvervet ret til ydelser indtil sin død, der indtraf, efter at forordning nr. 1408/71 var trådt i kraft?*

Sozialgericht har henvist til, at det er Domstolens faste praksis, at den ikke er beføjet til at afgøre, om en intern retsregel er forenelig med fællesskabsretten, men at den dog kan forsyne den nationale ret med de nødvendige kriterier til fortolkningen af fællesskabsretten, som denne måtte have behov for ved bedømmelsen af den nævnte retsregels virkninger.

I artikel 48, stk. 1 i forordning nr. 1408/71 bestemmes, at »hvis den samlede længde af de efter en medlemsstats lovgivning tilbagelagte forsikringsperioder er under 1 år, og hvis der, alene på grundlag af disse perioder, ikke er erhvervet ret til ydelser i medfør af bestemmelserne i den nævnte lovgivning, er institution i den pågældende stat ... ikke pligtig at udrede ydelser på grundlag af de nævnte perioder.«

Den forelæggende ret har anført, at en sådan undtagelse findes i § 1263, stk. 2 i Reichsversicherungsordnung (RVO), der bestemmer, at efterladte har ret til pension, når afdøde på tidspunktet for sin død havde krav på (»zustand«) pension som forsikret.

Ifølge Sozialgericht er dette krav retsgyldigt, uanset om det blot beror på en øvrighedsakt, og denne endog er behæftet med mangler. Samtidig anfører retten, at i henhold til artikel 28, stk. 2 i forordning nr. 4, som gjaldt inden forordning nr. 1408/71 trådte i kraft, skulle de pågældende forsikringsperioder kun udgøre i alt 6 måneder. Det foreliggende tilfælde, hvor det drejer sig om en ny forsikringsbegivenhed, omfattes ikke af overgangsbestemmelserne i Rådets forordning nr. 574/72 af 21. marts 1972 (EFT-

specialudgave 1972 (I), s. 150; org. ref. JO L 74) om regler til gennemførelse af forordning nr. 1408/71, idet artikel 118, stk. 2 blot bestemmer, at der for den samme forsikringsbegivenhed skal ske en automatisk omberegning.

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 5. juni 1975.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Indlæg i henhold til artikel 20 i statuttten for EØF's Domstol

Sagsøgeren har anført, at det er hendes opfattelse, at hun som efterladt har krav på pension i henhold til den tyske forsikringspensionsordning.

Selv om de i Tyskland tilbagelagte forsikringsperioder kan medregnes ved beregningen af den pension, der ydes i Italien, må det ikke glemmes, at det beløb, som skal betales på grundlag af de forsikringsperioder, som er tilbagelagt i henhold til den tyske forsikringsordning, vil være forskelligt, alt efter om det ydes i henhold til den tyske eller den italienske forsikringsordning. Det er i så henseende tilstrækkeligt at henvise til, at i Forbundsrepublikken Tyskland tilpasses pensionerne årligt, og de pensioner, der derpå udbetales i de forskellige medlemsstater, vil derfor have en ændret købekraft.

Hvis dette krav derfor blev medtaget ved beregningen af den italienske pension, ville sagsøgeren lide en økonomisk skade, som ikke kan retfærdiggøres af formålet i artikel 48, i forordning nr. 1408/71, en forenkling af den administrative procedure. Dette formål har ikke været til hinder for, at den forsikrede fik udbetalt sin pension efter den 1. oktober 1972.

Her må princippet om beskyttelse af den berettigede forventning have afgørende betydning, da dette princip er en grundlæggende rettighed, som skal overholdes på fællesskabsretligt plan, hvorfor den pension, som gennem årene blev ydet sagsøgerens ægtefælle, vedblivende skal udbetales.

Sagsøgte har anført, at eftersom der indtrådte en ny forsikringsbegivenhed (her den forsikredes død den 20. september 1973), efter at forordning nr. 1408/71 var trådt i kraft den 30. september 1972, kan der ikke gyldigt tales om nogen erhvervet ret. Det er følgende artikel 48, stk. 1 (som det utvetydigt fremgår af artikel 94, stk. 1 sammenholdt med artikel 99 i den nævnte forordning), der skal finde anvendelse og ikke artikel 28, stk. 2 i forordning nr. 4, uanset om afdøde på dødsfaldets tidspunkt stadigvæk oppebar pension i henhold til sidstnævnte bestemmelse.

Lige så lidt kan grundsætningen om beskyttelse af den berettigede forventning anføres til støtte for, at sagsøgeren skulle have krav på en ydelse fra Tyskland. Ganske vist viser overgangsbestemmelserne i artikel 118 i forordning nr. 574/72, at denne grundsætning ikke er et ukendt begreb i fællesskabsretten, men artiklen forudsætter dog i så henseende, at forsikringsbegivenheden skal være indtrådt, inden forordning nr. 1408/71 trådte i kraft. Sidstnævnte forordning krænker ikke den nævnte grundsætning, men skal forstås således, at udbetaling af latterligt små beløb skal undgås. Det er derfor den italienske institution, der skal behandle den omtvistede periode og medregne denne i medfør af den nævnte forordnings artikel 46, stk. 2, litra a).

Der kan heller ikke udledes nogen pensionsret af den anden betingelse i artikel 48, stk. 1, idet dette ville forudsætte, at tysk ret udelukkende stillede krav om 9 måneders forsikring for ret til pension. Imidlertid kræves der i Tyskland en karenstid på 60 måneder for invalide- og alderdomsforsikring.

Reglen i RVO, § 1263, stk. 2 kan under ingen omstændigheder danne grundlag for en pensionsret: den angår udelukkende en ret til en tysk pension af national karakter. Men en i denne forstand national ret til efterladtepension efter den nævnte paragraf kan ikke udledes af en pensionsforsikring, som afdøde nød godt af, og som denne alene kunne gøre krav på ved at sammenlægge de i de øvrige medlemsstater tilbagelagte perioder under anvendelse af forordning nr. 3, artikel 27, stk. 1. Der er ikke i det foreliggende tilfælde blevet udbetalt nogen rent tysk pension, eftersom retten til pensionen var hjemlet i supranational ret. Tysk ret kan ikke danne grundlag for ydelse eller overførelse af pension, som delvis skyldes i henhold til EØF-retsregler.

Kommissionen har anført, at artikel 48, stk. 1 i forordning nr. 1408/71 ikke kan finde anvendelse. Dette følger af, at i henhold til RVO, § 1263, stk. 2 oppebærer de efterladte pension, hvis afdøde på tidspunktet for sin død havde erhvervet en ret til pension. Denne ret berøres ikke af ikrafttrædelsen af forordning nr. 1408/71, hvad der følger af dens artikel 94, stk. 2 samt 7. betragtning. Artikel 48, stk. 1 er desuden uanvendelig af den grund, at den alene indeholder en undtagelse til princippet om, at institutionerne i medfør af samme forordnings artikel 45, stk. 1 skal medregne de i udlandet tilbagelagte forsikrings- eller bopælsperioder; imidlertid er den her omhandlede ret erhvervet uafhængigt af sådanne perioder.

Kommissionen finder derfor, at spørgsmålet kan besvares således:

»Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971, artikel 48, stk. 1 kan ikke finde anvendelse på ydelser, som skyldes i henhold til en medlemsstats lovgivning, når erhvervelsen af retten til ydelserne i henhold til denne forordnings artikel 45 ikke er betinget af, at de efter en anden medlemsstats lovgivning, tilbagelagte forsikrings- eller bopælsperioder medregnes.«

Den italienske Republiks regering har først anført, at tvisten kan løses til fordel for sagsøgeren på grundlag af national ret og uafhængigt af de i det kommunitære retssystem fastsatte relevante regler om samordning og harmonisering.

Domstolen har flere gange understreget, at de forskellige bestemmelser om samordning af de forskellige ordninger ikke kan finde anvendelse, når retten til bestemte ydelser er erhvervet i henhold til én national lovgivning, og at de ikke kan påberåbes til støtte for en nedsættelse af de ydelser, som en forsorgsinstitution skylder efter sin egen nationale lovgivning.

Dernæst vil selve fællesskabslovgivningens målsætning blive bragt i fare, hvis dens anvendelse fører til, at rettigheder, som engang er erhvervet i en medlemsstat, nu fortæbes i henhold til gældende lovgivning dér. Heraf følger, at artikel 48, stk. 1 ikke kan komme i betragtning i det foreliggende tilfælde, da den omhandlede pension er ydet på grundlag af tysk lovgivning »i henhold til« bidrag, som er indbetalt i Tyskland, og da enkepensionen tilkommer sagsøgeren i henhold til samme lovgivning.

Enhver mulig forskelsbehandling i denne sammenhæng er forbudt i traktatens artikel 7 samt i forordning nr. 1408/71, artikel 2, stk. 2, artikel 3, stk. 1, artikel 10, stk. 1, artikel 28, stk. 1 og 2 samt artikel 28 a.

Enkepension kan ikke nægtes med støtte i artikel 48, stk. 1, da der på det pågældende tidspunkt blev ydet sagsøgerens ægtefælle pension »i henhold til« sociale bidrag, som blev indbetalt for en periode, der var mindre end 1 år.

Artikel 48, stk. 2 kan ikke finde anvendelse i den foreliggende sag, thi den kan udelukkende anvendes i tilfælde af, at de i en medlemsstat tilbagelagte forsikringsperioder, som sammenlagt er mindre end 1 år, ikke giver ret til sociale ydelser.

Der er i øvrigt ikke tale om sociale ydelser, som skal fastsættes på grundlag af bestemte forsikringsperioder, men om enkepension og således om en ret, der ikke alene principielt men også ifølge tysk lovgivning alene hidrører fra den pension, som allerede er tildelt den afdøde, og som altså eksisterer alene på grundlag af denne tidligere tildeling.

Noget argument herimod kan ikke udledes af forordning nr. 574/72, artikel 18, hvis sidste del udelukker muligheden af at omregne »in pejus«. Det synes at være særdeles tvivlsomt, om dødsfaldet skal kunne tjene til afgørelse af, hvad den nævnte bestemmelse definerer som »tidspunktet for forsikringsbegivenhedens indtræden«. Man kan ikke tillade, at der sker forskelsbehandling mellem efterladte, som er anbragt i samme situation alt efter om den, fra hvem rettigheden afledes, er død før eller efter ikrafttrædelsen af forordning nr. 1408/71.

Den italienske regering foreslår derfor, at Domstolen udtaler følgende:

»de mindsteperioder, som fællesskabsretten kræver tilbagelagt, og som indgår som et kriterium for tildelingen af de sociale ydelser ved samspillet mellem de nationale ordninger, kan ikke danne baggrund for et afslag på eller nedsættelse af ydelser, der allerede er tildelt den, fra hvem rettigheden afledes, i medfør af én medlemsstats lovgivning.«

og subsidiært at besvare det stillede spørgsmål bekræftende.

Sagsøgeren i hovedsagen, repræsenteret af Helga Niesel, advokat i München, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske rådgiver, Norbert Koch, som befuldmægtiget, har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 22. oktober 1975.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 11. november 1975.

Præmisser

- 1 Sozialgericht Augsburg har ved kendelse af 28. maj 1975, indgået til Domstolen den 5. juni s.a., i henhold til EØF-traktatens artikel 177 stillet et spørgsmål om fortolkningen af artikel 48, sk. 1 i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave 1971 (II), s. 366; org.ref. JO L 149 af 5. juli 1971, s. 19).
- 2 Den nævnte artikel bestemmer, at: »hvis den samlede længde af de efter en medlemsstats lovgivning tilbagelagte forsikringsperioder er under et år, og hvis der, når alene disse perioder lægges til grund, ikke er erhvervet ret til ydelser i medfør af bestemmelserne i den nævnte lovgivning, er institutionen i den pågældende stat, uanset bestemmelserne i artikel 46, stk. 2, ikke forpligtet til at udrede ydelser på grundlag af de nævnte perioder«.
- 3 Der spørges, om denne bestemmelse skal fortolkes således, at den kompetente institution i en medlemsstat er forpligtet til at udrede ydelser til en forsikrets efterladte, der bor i en anden medlemsstat, og som har statsborgerskab dér, når de forsikringsperioder, som den forsikrede har tilbagelagt efter førstnævnte medlemsstats lovgivning, er under et år, og idet det forudsættes, at den afdøde forsikrede på grundlag af disse forsikringsperioder havde erhvervet ret til ydelser indtil sin død, der indtraf efter at forordning nr. 1408/71 var trådt i kraft;

dette spørgsmål blev rejst under en retssag om en ansøgning fra en italiensk statsborger, der er sagsøger i hovedsagen, til Landesversicherungsanstalt Schwaben om efterladtepension i henhold til den tyske forsikringspensionsordning for arbejdstagere, idet hun anførte, at hendes ægtefælle, der døde i september 1973, i tidsrummet fra den 24. marts 1941 til den 3. januar 1942 havde arbejdet i Tyskland, hvor han havde indbetalt 9 månedlige bidrag til den tyske pensionskasse;

sagsøgte i hovedsagen afslog at imødekomme ansøgningen med den begrundelse, at forsikringsperioder, som var tilbagelagt i henhold til tysk lovgivning, var under de 12 måneder, som kræves i henhold til ovennævnte artikel 48, stk. 1.

- 4 Det fremgår af sagens akter, at den kompetente institution på grundlag af disse forsikringsperioder ved afgørelse af 9. april 1965 havde tilkendt ægtefællen til sagsøgeren i hovedsagen en pension på grund af erhvervsudygtighed, som senere blev ændret til invalidepension med virkning fra den 1. juli 1972;

Sozialgericht har anført, at efterladte i henhold til § 1263, stk. 2 i Reichsversicherungsordnung har ret til efterladtepension, når afdøde på tidspunktet for sin død »havde krav på« (»zustand«) pension som forsikret.

- 5 Artikel 48, stk. 1 finder efter sin ordlyd kun anvendelse, hvis to betingelser er opfyldt, nemlig for det første, at »den samlede længde af tilbagelagte forsikringsperioder er under et år«, og for det andet, at »der, når alene disse perioder lægges til grund, ikke er erhvervet ret til ydelser i medfør af bestemmelserne i« den pågældende medlemsstat;

følgelig kan den nævnte artikel ikke finde anvendelse, når allerede bestemmelserne i den pågældende medlemsstats lovgivning hjemler den vandrende arbejdstager eller hans efterladte ret til ydelserne.

Vedrørende sagsomkostningerne

- 6 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har fremsat indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres, og da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, som Sozialgericht Augsburg i kendelse af 28. maj 1975 har forelagt den, for ret:

Da artikel 48, stk. 1 kun finder anvendelse, hvis to betingelser er opfyldt, nemlig for det første, at »den samlede længde af tilbagelagte forsikringsperioder er under et år«, og for det andet, at »der,

når alene disse perioder lægges til grund, ikke er erhvervet ret til ydelser i medfør af bestemmelserne i den pågældende medlemsstats lovgivning, kan den nævnte artikel ikke finde anvendelse, når allerede bestemmelserne i den pågældende medlemsstats lovgivning hjemler den vandrende arbejdstager eller dennes efterladte ret til ydelserne.

Lecourt	Kutscher	Donner	
Mertens de Wilmars	Pescatore	Sørensen	O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 20. november 1975.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL
FREMSAT DEN 11. NOVEMBER 1975 ¹

Høje Ret.

Den sag, der verserer for Sozialgericht Augsburg, og som danner grundlag for den anmodning, som skal behandles i dag, drejer sig om et krav på ydelse af efterladtepension i henhold til den tyske pensionsforsikring for arbejdere. Kravet er indtalt af fru Borella, der er italiensk statsborger med bopæl i Italien.

Borellas ægtefælle havde foruden 119 italienske gyldige forsikringsmåneder tilbagelagt 10 tyske forsikringsmåneder, som også skal medregnes. Han havde nemlig i perioden 24. marts 1941 til 3. januar 1942 indbetalt bidrag for ni måneder til den tyske invalideforsikringsordning; en måned blev ifølge tysk ret anerkendt som

afbrydelsesperiode. Borella modtog herfor og i henhold til en afgørelse af 9. april 1965 pension på grund af erhvervsudygtighed med virkning fra den 1. april 1964 og på grundlag af en afgørelse af 21. september 1972 pension for tabt erhvervsøve fra den 1. juli 1972.

Den 20. september 1973 døde Borella. Den 23. oktober 1973 indsendte fru Borella en anmodning om enkepension. Den blev afvist af Landesversicherungsanstalt Schwaben med den begrundelse, at den afdøde ægtefælle i Tyskland havde tilbagelagt forsikringsperioder på mindre end et år.

Fru Borella indbragte som følge heraf sagen for Sozialgericht Augsburg.

¹ — Oversat fra tysk.